

**TICHÁ
PACIENTKA**

Lindeni

**ALEX
MICHAELIDES**

Tichá pacientka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Alex Michaelides
Tichá pacientka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

Ljndeni

TICHÁ PACIENTKA

**ALEX
MICHAELIDES**

**TICHÁ
PACIENTKA**

Ljndeni

Mojim rodičom

Ale prečo nič nehovorí?

EURIPIDES,

Alcestis

PROLÓG

DENNÍK ALICIE BERENSONOVEJ

14. júla

Neviem, prečo to píšem.

Vlastne to nie je pravda. Možno to viem, len si to nechcem sama pred sebou priznať.

Netuším, ako to mám nazvať – toto moje písanie. Nazývať to denníkom sa mi zdá trochu prehnané. Akoby som mala čo povedať. Denník si viedla Anna Franková alebo Samuel Pepys – a nie niekto ako ja. Nazvať to diárom nie je presné. Akoby som si doň mala zapisovať každý deň – a to nechcem, lebo ak sa z toho stane povinnosť, nebudem v tom pokračovať.

Možno to nenazvem nijako. Bude to niečo bezmenné, do čoho si budem občas zaznamenávať myšlienky. To sa mi páči oveľa viac. Keď raz niečomu dáte meno, prestanete to vidieť ako celok a už vôbec nevnímate, prečo je to dôležité. Sústreďte sa na slovo – na tú najmenšiu čiastočku, vlastne len na samotnú špičku ľadovca. Nikdy som nevedela dobre narábať so slovami – vždy rozmýšľam vo výjavoch, vyjadrujem sa v obrazoch –, a keby nebolo Gabriela, nikdy by som s tým nezačínala.

V poslednom čase ma niektoré veci deprimovali. Myslela som si, že to dobre skrývam, ale on si to všimol – pravdaže, veď zbadá všetko. Spýtal sa, ako mi ide maľovanie – a ja som povedala, že mi nejde. Nalial mi pohár vína a ďalej varil, ja som zatiaľ sedela pri kuchynskom stole.

Rada som pozorovala Gabriela, ako sa pohybuje po kuchyni. Je grációzný kuchár – elegantný, priam tanečný, organizovaný. Nie ako ja. Ja len narobím bordel.

„Rozprávaj sa so mnou,“ povedal.

„Nemám o čom. Niekedy sa mi to jednoducho v hlave zasekne. Mám pocit, akoby som sa brodila bahnom.“

„Skús si to zapisovať. Rob si poznámky. To by ti mohlo pomôcť.“

„Áno. Asi to skúsím.“

„Nestačí o tom len hovoriť, miláčik. Urob to.“

„Urobím.“

Stále do mňa dorážal, ale ja som nič nepodnikla. A potom mi po niekoľkých dňoch daroval tento malý zápisník, aby som si doň písala. Má čiernu koženú väzbu a prázdne stránky z hrubého bieleho papiera. Prebehla som rukou po prvej strane a vychutnala si jej hladkosť – potom som zastrúhala ceruzku a pustila sa do písania.

A mal pravdu, prirodzene. Keď toto píšem, hneď sa cítim lepšie – poskytuje mi to uvoľnenie, ventil, priestor na seba-vyjadrenie. Je to trochu ako terapia.

Gabriel nič nepovedal, ale vidím, že si o mňa robí starosti. A ak mám byť úprimná – čo môžem byť – skutočný dôvod, prečo som sa dala na písanie tohto denníka, je ubezpečiť Gabriela, dokázať mu, že mi nič nie je. Neznesiem pomyslenie, že sa o mňa strachuje. Nikdy v živote by som ho nechcela trápiť, nechcem, aby bol nešťastný, ani mu spôso-

bovať bolesť. Veľmi Gabriela milujem. Nepochybne je mojou životnou láskou. Milujem ho tak úplne a absolútne, až ma to občas celkom pohltí. Niekedy si myslím...

Nie. O tom nebudem písať.

Budem si zapisovať iba radostné nápady a predstavy, ktoré ma umelecky inšpirujú, to, čo má na mňa tvorivý vplyv. Budem si zapisovať len pozitívne, normálne, šťastné myšlienky.

Šialené predstavy sem nepatria.

PRVÁ ČASŤ

Každý, kto má oči na pozeranie a uši na počúvanie, sa môže presvedčiť, že žiaden smrteľník neudrží tajomstvo. Ak jeho pery mlčia, rozpráva končekmi prstov; z každého póru mu vyviera zrada.

SIGMUND FREUD,
Prednášky k úvodu do psychoanalýzy

1

Alicia Berensonová mala tridsaťtri rokov, keď zabila svojho manžela.

Boli svoji sedem rokov. Obaja umelci – Alicia maliarka a Gabriel známy módny fotograf. Mal osobitý štýl – fotil napoly vyhladované a sporo oblečené ženy zo zvláštnych, nelichotivých uhlov. Po jeho smrti cena jeho fotografií astronomicky vzrástla. Úprimne povedané, mne sa jeho veci zdajú uhladené a plytké. Nemajú takú hĺbku ako Aliciine najlepšie práce. Samozrejme, nevyznám sa v umení natoľko, aby som vedel povedať, či Alicia Berensonová ako maliarka obstojí v skúške časom. Jej povest' navždy zatieni jej talent, takže je ťažké byť objektívny. A mohli by ste ma obviniť aj z toho, že som zaujatý. Môžem vám ponúknuť len svoj názor. A podľa mňa bola Alicia istým spôsobom geniálna. Popri dokonalej technike majú jej maľby neobyčajnú schopnosť lapiť vašu pozornosť – akoby do hrsti – a pevne ju držať.

Gabriela Berensona zavraždili pred šiestimi rokmi. Mal štyridsaťštyri rokov. Zomrel 25. augusta – možno si spomínate, že vtedy bolo neobyčajne teplé leto, horúčavy dosahovali rekordné hodnoty. Deň, keď zomrel, bol najhorúcejší v tom roku.

Posledný deň svojho života vstal Gabriel skoro ráno. O 5.15 ho pred domom v severozápadnom Londýne na okraji Hampstead Heath, kde žili s Aliciou, vyzdvihlo auto a odviezlo na fotenie do Shoreditchu. Celý deň fotografoval na streche domu pre *Vogue* modelky.

O tom, kde sa pohybovala Alicia, sa veľa nevie. Mala pred sebou výstavu a meškala s prácou. Pravdepodobne strávila deň maľovaním v ateliéri, ktorý si nedávno vytvorila v letnom domčeku na konci záhrady. Fotenie sa Gabrielovi nakoniec pretiahlo a priviezli ho domov až pred jedenástou.

O pol hodiny susedka Barbie Hellmannová začula niekoľko výstrelů. Zavolala na políciu a o 23.35 vyslali z policajnej stanice v Haverstock Hill auto. Do troch minút zastalo pri dome Berensonovcov.

Vchodové dvere zívali dokorán. Dom bol ponorený do čiernočiernej tmy – ani jeden vypínač nefungoval. Policajti postupovali chodbou do obývačky. Svietili si baterkami, ktoré vrhali po miestnosti tancujúce lúče. Aliciu našli stáť pri kozube. Biele šaty na nej vo svetle bateriek žiarili ako na duchovi. Zdalo sa, že si neuvedomuje prítomnosť polície. Bola celkom nehybná, stuhnutá – socha vytesaná z ľadu -, na tvári mala zvláštny, vystrašený výraz, akoby čelila akejsi neviditeľnej hrôze.

Na dlážke ležala zbraň. Kúsok od nej v tieni nehybne sedel Gabriel priviazaný k stoličke drôtom, ktorý mal omotaný okolo členkov a zápästí. Najprv si policajti mysleli, že žije. Hlava mu mierne visela nabok, akoby bol v bezvedomí. Potom lúč svetla odhalil, že Gabriela niekoľkokrát strelili do tváre. Pekné črty navždy zmizli, ostala len spálená, začiernená krvavá masa. Na stene za ním ostali kúsky lebky, mozgu, vlasov – a krv.

Všade bola samá krv – rozstreknutá po stenách, tečúca v tmavých pramienkoch po dlážke, v textúre drevených parkiet. Policajti predpokladali, že ide o Gabrielovu krv. Ale bolo jej priveľa. A potom sa vo svetle baterky niečo zablysklo – Alicii ležal pri nohách nôž. Ďalší svetelný lúč odhalil krv na jej bielych šatách. Jeden policajt ju chytil za ruky a zdvihol ich do svetla. Žily na jej zápästiach pretínali hlboké rany – čerstvé rezy, z ktorých vytekal život.

Alicia sa bránila, keď sa jej snažili zachrániť život, bolo treba troch policajtov, aby ju znehybnili. Odviezli ju do Royal Free Hospital len pár minút odtiaľ. Cestou tam odpadla a zmdlela. Stratila veľa krvi, no prežila.

Na druhý deň sa ocitla v súkromnej nemocničnej izbe. Polícia ju vypočúvala v prítomnosti jej právnik. Alicia počas celého vypočúvania mlčala. Pery mala bledé, odkrvené – občas sa zachveli, ale nevyšli z nich žiadne slová, nijaký zvuk. Na otázky neodpovedala. Nemohla rozprávať, nechcela rozprávať. Neprehovorila, ani keď ju obvinili z Gabrielovej vraždy. Mlčala, aj keď ju zatkli, odmietala poprieť svoju vinu alebo ju priznať.

Alicia už nikdy neprehovorila.

Pre jej vytrvalé mlčanie sa z obyčajnej domácej tragédie stalo čosi oveľa významnejšie: záhada, hádanka, ktorá ovládla titulky v novinách a zaujala predstavivosť ľudí na celé mesiace.

Alicia vytrvalo mlčala, no predsa poskytla vyhlásenie. Obrazom. Začala ho maľovať, keď ju prepustili z nemocnice do domáceho väzenia, kde čakala na súdny proces. Podľa sestry z psychiatrie, ktorá na ňu mala dozerať, Alicia takmer nespala ani nejedla – iba maľovala.

Zvyčajne jej trvalo celé týždne, ba mesiace, kým sa zrodil nový obraz. Načrtla nekonečné množstvo skíc, stále menila

kompozíciu, experimentovala s farbou aj s formou – a po dlhom tehotenstve nasledoval prácny pôrod, keď starostlivo nanášala ťahy štetcom. Teraz však totálne zmenila tvorivý postup a obraz dokončila pár dní po manželovej vražde.

A mnohí ľudia viac nepotrebovali, aby ju zatratili – vrátiť sa do ateliéru tak rýchlo po Gabrielovej smrti v ich očiach svedčilo o výnimočnej bezcitnosti. O monštruóznom nedostatku smútku chladnokrvnej vrahyne.

Možno. Ale nezabúdajme, že Alicia bola aj umelkyňa, nielen prípadná vrahyňa. Podľa mňa dáva zmysel, že vzala štetce a farby a svoje zložité emócie vyjadrila na plátne. Nie div, že jej tentoraz šlo maľovanie tak ľahko – ak sa vôbec dá v súvislosti so žiaľom hovoriť o ľahkosti.

Namaľovala autoportrét. Do ľavého dolného rohu napísala bledomodrými gréckymi písmenami názov.

Jedno slovo.

ALCESTIS.

2

Alcestis je hrdinka z gréckeho mýtu. Z najsmutnejšieho príbehu lásky. Alcestis ochotne obetuje život za svojho manžela Admeta a umrie namiesto neho, lebo nik iný to neurobí. Nebolo jasné, ako tento znepokojujúci mýtus o sebaobetovaní súvisí s Aliciinou situáciou. Skutočný význam tejto narážky ostával pre mňa nejaký čas neznámy. Až kým jedného dňa nevyšla najavo pravda...

Ale idem na to príliš rýchlo. Predbieham. Musím začať od začiatku a nechať udalosti hovoriť samy za seba. Nesmiem ich prifarbovať, prekrúcať a nesmiem ani klamať. Budem napredovať krok za krokom, pomaly a obozretne. Kde mám však začať? Mal by som sa predstaviť, ale možno nie hneď – koniec koncov nie som hrdinom tohto príbehu. Je to príbeh Alicie Berensonovej, musím teda začať ňou – a *Alcestis*.

Ten autoportrét zobrazuje Aliciu v jej domácom ateliéri v dňoch po vražde, ako stojí pred stojanom s natiahnutým plátnom so štetcom v ruke. Je nahá. Jej telo je detailne namaľované spôsobom, ktorý nič nešetří: pramene dlhých červených vlasov padajú na kostnaté plecia, pod priesvitnou pokožkou vidieť modré žily a na oboch zápästiach čerstvé jazvy. V prstoch drží štetec. Kvapká z neho červená farba – alebo

krv? Je zachytená v akte tvorby – a predsa je plátno prázdne, rovnako ako jej tvár. Hlavu má obrátenú a cez plece sa díva rovno na nás. Ústa otvorené, pery poodchýlené. Nemé.

Počas súdneho procesu urobil Jean-Felix Martin, manažér malej galérie v Soho, ktorá Aliciu zastupovala, kontroverzné rozhodnutie. Mnohí to odsúdili ako morbidnosť a túžbu po senzácii – vystavil *Alcestis*. Skutočnosť, že vystavujúca umelkyňa stála pred súdom za vraždu manžela, spôsobila, že po prvý raz v dlhej histórii galérie boli pred ňou rady.

Stál som v zástupe s ostatnými dychtivými milovníkmi umenia v červenom svetle susedného sexshopu a čakal som, až sa dostanem dnu. Posúvali sme sa po jednom. Keď sme sa ocitli v galérii, postupovali sme k obrazu ako vzrušený dav, ktorý v lunaparku prechádza strašidelným domom. Nakoniec som sa ocitol v prvom rade a zastal som pred *Alcestis*.

Hľadel som na obraz, na Aliciinu tvár, a snažil sa vyložiť si pohľad v jej očiach, snažil som sa mu porozumieť – ale portrét mi to nedovolil. Aliciina tvár bola ako prázdna maska – nečitateľná, nepreniknuteľná. V jej výraze som nevidel vinu ani nevinu.

Iní ľudia ju prečítali oveľa ľahšie.

„Číre zlo,“ zašepkala žena za mnou.

„Veru,“ súhlasila jej spoločníčka. „Chladnokrvná potvora.“

Pomyslel som si, že je to trochu nespravodlivé, keďže Alicii ešte nedokázali vinu. No v skutočnosti to bola istá vec. Bulvárna tlač ju od samého začiatku vykresľovala ako viníčku: *femme fatale*, čiernu vdovu. Netvora.

Fakty ako také boli jednoduché: Aliciu našli samu pri Gabrielovom tele a na zbrani boli len jej odtlačky. Nikdy nevznikli najmenšie pochybnosti, že Gabriela zabila. *Prečo* ho zabila, však ostávalo záhadou.

Vraždu rozoberali v médiách a v tlači; v rozhlase aj v ranom televíznom vysielaní sa objavovali rozličné teórie. Prizývali si odborníkov, aby vysvetlili, odsúdili alebo ospravedlnili Aliciino konanie. Určite bola obeťou domáceho násilia, až to nakoniec nevydržala a vybuchla. Ďalšia teória hovorila o erotickej hre, ktorá sa vymkla spod kontroly – manžel bol zviazaný, nie? Niektorí sa nazdávali, že Aliciu k tomu dohnala staromódna žiarlivosť – bola v tom zrejme iná žena. Ale počas procesu Gabriela opísal jeho brat ako oddaného manžela, hlboko milujúceho svoju ženu. A čo peniaze? Alicia by jeho smrťou veľa nezískala – to ona mala peniaze, ktoré zdedila po otcovi.

A tak pokračovali nekonečné špekulácie – len ďalšie otázky a žiadne odpovede – o Aliciiných motívoch a následnom mlčaní. Prečo odmietla hovoriť? Čo to znamená? Skrýva niečo? Chráni niekoho? Ak áno, prečo?

V tom čase som si myslel, že kým každý o Alicii rozpráva, píše, škriepi sa, uprostred tejto zúrivej, hlučnej činnosti je prázdno – ticho. Sfinga.

Počas procesu sa sudcovi nepozdávalo, že Alicia vytrvalo odmieta hovoriť. Nevinní ľudia, poukázal sudca Alverstone, dávajú najavo svoju nevinu hlasno – a často. Alicia nielenže mlčala, ale neprejavovala ani viditeľnú ľútosť. Počas súdneho procesu sa ani raz nerozplakala – a v tlači to riadne nafúkli –, jej tvár ostávala nehybná, chladná. Stuhnutá.

Obhajoba nemala veľa možností, len požiadať o zníženie príčetnosti: tvrdila, že Alicia už od detstva trpí duševnými problémami. Sudca to väčšinou odmietol ako nepodložené tvrdenia – ale nakoniec sa dal presvedčiť Lazarom Diomedom, profesorom súdnej psychiatrie na Imperial College

v Londýne a riaditeľom kliniky Grove, uzavretého zariadenia súdnej psychiatrie v severnom Londýne. Profesor Diomedes tvrdil, že Aliciino mlčanie je dôkazom hlbokkej psychickej bolesti – a na to by sa na súde malo prihliadnuť.

Takto okľukou vyjadril to, čo psychiatri neradi hovoria priamo – že Alicia je šialená.

Jedine toto vysvetlenie dávalo nejaký zmysel: prečo by inak priviazala muža, ktorého ľúbila, k stoličke a zblízka mu strelila do tváre? A potom neprejavila nijakú ľútosť, nič nevysvetlila ani neprehovorila? Musí byť šialená.

Musela byť šialená.

Sudca Alverstone nakoniec prijal žiadosť o zníženie príčetnosti a odporúčal porote, aby to vzala na vedomie. Aliciu v dôsledku toho prijali na kliniku Grove, viedol ju ten istý profesor Diomedes, ktorého svedectvo zásadne ovplyvnilo sudcu.

Pravda je, že ak Alicia nebola šialená a ak mlčanie len predstierala, ak bolo len predstavením pre porotu – zafungovalo to. Unikla dlhému trestu vo väzení – a ak sa úplne zotaví, môžu ju po niekoľkých rokoch z ústavu prepustiť. Nenastal už čas, aby začala predstierať, že sa zotavuje? Aby povedala slovko-dve, potom trochu viac a pomaly začala vyjadrovať ľútosť? Ale nie. Ubíhal týždeň za týždňom, mesiac za mesiacom, až prešli roky – a Alicia stále nerozprávala.

Jednoducho mlčala.

A tak keď sa neobjavili žiadne nové odhalenia, sklamané médiá nakoniec stratili o Aliciu Berensonovú záujem. Zardila sa medzi ďalších vrahov, ktorých sláva trvala krátko – ich tváre si pamätáme, no mená sme zabudli.

Treba však povedať, že nie všetci. Niektorých ľudí – mňa nevynímajúc – naďalej fascinoval mýtus o Alicii Berensonovej.

vej a jej vytrvalé mlčanie. Ako psychoterapeutovi mi bolo jasné, že v súvislosti s Gabrielovou smrťou utrpela ťažkú traumu a tá sa prejavovala mlčaním. Neschopná vyrovnať sa so svojím činom, Alicia sa zasekla ako pokazené auto. Chcel som jej pomôcť znova naštartovať – pomôcť jej vyrozprávať svoj príbeh, liečiť sa a uzdraviť. Chcel som ju opraviť.

Nechcem, aby to vyznelo ako chvastanie, ale cítil som sa mimoriadne kvalifikovaný na to, aby som Alicii Berensonovej pomohol. Ako súdny psychoterapeut som zvyknutý pracovať s mimoriadne narušenými a zraniteľnými jedincami. A čosi v Aliciinom príbehu vo mne osobne rezonovalo – od samého začiatku som s ňou hlboko súcitil.

Nanešťastie som vtedy ešte pracoval v Broadmoore – takže túžba liečiť Aliciu by ostala len prázdny fantazírovaním, keby nečakane nezasiahol osud.

Takmer šesť rokov po tom, čo Aliciu prijali do ústavu, sa v Grove uvoľnilo miesto súdneho psychoterapeuta. Len čo som uvidel ten inzerát, vedel som, že nemám na výber. Intuícia ma viedla, aby som sa o to miesto uchádzal.

3

Volám sa Theo Faber. Mám štyridsaťdva rokov. A stal som sa psychoterapeutom, pretože ma týrali. Taká je pravda – hoci som to na prijímacom pohovore zamlčal.

„Čo vás lákalo na psychoterapii?“ spýtala sa Indira Sharmová a hľadela na mňa ponad rám svojích okuliarov.

Indira pôsobila v Grove ako konzultačná psychoterapeutka. Blížila sa k šesťdesiatke, mala peknú okrúhlu tvár a vlasy ako uhoľ pretkané šedinami. Jemne sa na mňa usmiala, akoby chcela naznačiť, že toto bola ľahká otázka, len taká zahrievacia, a tie zložitejšie ešte len prídu.

Zaváhal som. Ostatní členovia prijímacej komisie na mňa upierali oči. Neuhol som pohľadom, keď som sa vykrúcal z naučenej odpovede dojemnou rozprávkou, ako som v puberte pracoval na polovičný úväzok v domove dôchodcov a ako to vo mne prebudilo záujem o psychológiu, čo zasa viedlo k postgraduálnemu štúdiu psychoterapie a tak ďalej.

„Asi som chcel pomáhať ľuďom,“ povedal som a pokrčil plecami. „To je všetko.“

Bola to hlúposť.

Pravdaže, chcel som pomáhať ľuďom. Ale to bol až druhotný cieľ – najmä v čase, keď som začal študovať. Skutočný

motív bol čisto sebecký. Snažil som sa pomôcť sebe. Som presvedčený, že to platí o väčšine ľudí, ktorí sa venujú duševnému zdraviu. Táto profesia nás priťahuje, pretože sme narušení – študujeme psychológiu, aby sme sa uzdravili. Či sme si to ochotní pripustiť, to je už iná otázka.

Rané roky života človeka sa nachádzajú v krajine pred vznikom pamäti. Radi si o sebe myslíme, že sme sa z tejto prvotnej hmly vynorili s plne sformovanou povahou, ako keď sa dokonalá Afrodita vynorila z morskej peny. Ale vďaka napredujúcemu výskumu vývoja mozgu vieme, že to tak nie je. Rodíme sa s mozgom sformovaným len napoly – sme skôr guča hliny než olympskí bohovia. Ako povedal psychoanalytik Donald Winnicott: „Nič také ako dieťa neexistuje.“ Vývoj našej osobnosti neprebíha v izolácii, ale vo vzťahu s inými – utvárajú nás a kompletizujú neviditeľné sily, na ktoré sa nepamätáme: a síce naši rodičia.

Je to desivé zo zrejmých dôvodov – kto vie, aké nedôstojné zaobchádzanie, aké muky a týranie sme zažili v tej krajine pred pamäťou? Naša povaha sa formovala bez nášho vedomia. Pokiaľ ide o mňa, ja som vyrastal popudlivý, bojazlivý, úzkostný. Tá úzkosť akoby tu bola skôr než ja a existovala nezávisle odo mňa. No nazdávam sa, že má pôvod v mojom vzťahu k otcovi, lebo v jeho blízkosti som nikdy nebol v bezpečí.

Otcove nepredvídateľné a svojvoľné výbuchy zúrivosti spôsobili, že každá, aj tá najmierumilovnejšia situácia bola potenciálnym mínovým poľom. Neškodná poznámka alebo nesúhlasný tón hlasu v ňom vyvolali zlosť a spustili sériu výbuchov, pred ktorými sa nedalo uniknúť. Keď ma s revom naháňal po schodoch až do mojej izby, triasol sa celý dom. Vrhol som sa pod posteľ a pritisol sa k stene. Nadýchol som

sa vzduchu s čiastočkami peria a modlil sa, aby ma stena zhltila a aby som zmizol. Ale jeho ruka ma schmatla a vytiahla von, bol som vydaný napospas osudu. Odpásal si remeň, ktorý sa mihol vo vzduchu, a skôr než dopadol, zasvišťal. Každý ďalší úder ma omračujúco bolel a ukrutne štípal. Vtom sa výprask tak náhle skončil, ako sa začal. Vzápätí ma šmaril o zem, ležal som tam ako zhúžvaná kôпка. Ako handrová bábika, ktorú odhodilo zlostné decko.

Nikdy som presne nevedel, čím som ho tak rozhneval alebo čím som si vyslúžil taký trest. Spýtal som sa mamy, prečo sa na mňa otec stále hnevá, no len zúfalo pokrčila plecami: „Ako to mám vedieť? Tvoj otec je úplne šialený.“

Keď povedala, že je šialený, nebol to vtip. Keby ho dnes posudzoval psychiater, predpokladám, že by mu diagnostikoval poruchu osobnosti – ochorenie, na ktoré sa nikdy v živote neliečil. Výsledkom bolo detstvo a dospievanie poznačené hystériou a telesným násilím: vyhrážky, slzy a rozbité sklo.

Pravdaže, zažil som aj šťastné chvíle. Väčšinou vtedy, keď otec nebol doma. Pamätám si, že raz v zime odišiel na celý mesiac na služobnú cestu do Ameriky. Tridsať dní sme mali s mamou dom aj záhradu pre seba, bez toho, aby na nás striehol. Vtedy v decembri v Londýne husto snežilo a celá záhrada bola pochovaná pod hrubým bielym výzgavým kobercom. Postavili sme si s mamou snehuliaka. Podvedome, alebo možno aj nie, sme mu dali podobu nášho neprítomného pána: nazval som ho „oco“ a s veľkým bruchom, dvoma čiernymi kamienkami namiesto očí a s dvoma skosenými halúzkami namiesto prísneho obočia sa naňho skutočne neobyčajne podobal. Ilúziu sme dotvorili otcovými rukavicami, klobúkom a dáždnikom. A potom sme ho zúrivo zguľovali a smiali sme sa pritom ako nezbedné deti.

V tú noc prišla veľká snehová búrka. Mama si šla ľahnúť a aj ja som sa tváril, že spím, nato som sa vykradol do záhrady a stál som tam v padajúcom snehu. Načahoval som ruky, chytil som do nich snehové vločky a díval sa, ako miznú. Zmietal som sa v pocitoch radosti a márnosti súčasne a prihovárал sa pravde, ktorú som nevedel vyjadriť – mal som príliš obmedzenú slovnú zásobu a slová vytvárali priveľmi riedku sieť, takže sa do nej nedali chytiť. Chytať miznúce snehové vločky je podobné, ako chytať šťastie – akt vlastníctva, ktorý sa ihneď premení v nič. Pripomenulo mi to, že za múrmi tohto domu je svet; šírý a nepredstaviteľne krásny; svet, ktorý zatiaľ zostával mimo môjho dosahu. Táto spomienka sa mi počas nasledujúcich rokov zas a znova vracala. Akoby mizéria, v ktorej som žil, umožnila tomuto krátkemu okamihu slobody ešte jasnejšie zažiariť – maličké svetielko v temnote.

Uvedomil som si, že ak chcem prežiť, musím sa odpútať – fyzicky aj duševne. Odísť čo najďalej. Len vtedy budem v bezpečí. A v osemnástich rokoch som mal konečne známky, s ktorými som sa dostal na univerzitu. Opustil som väzenie v dvojdomě v Surrey a myslel som si, že som sa oslobodil.

Mýlil som sa.

Vtedy som to nevedel, ale už bolo príliš neskoro – svojho otca som nosil v sebe, introjektoval som si ho, pochoval som ho hlboko vo svojom podvedomí. Bez ohľadu na to, kam som ušiel, všade som ho nosil so sebou. Prenasledoval ma pekelný zbor neúnavných fúrií a všetky šiekali jeho hlasom, že som nemožný a nehanebný nepodarok.

Počas prvého semestra uprostred studenej zimy tie hlasy tak veľmi zosilneli, až ma ochromili a úplne ma ovládli. Bol som paralyzovaný strachom, neschopný ísť von, stýkať sa s ľuďmi ani si nájsť kamarátov. Skoro vôbec som nemohol

vychádzať z domu. Číre zúfalstvo. Bol som na kolenách, v pasci. Zahnaný do kúta. A cesta von neexistovala.

Videl som iba jediné riešenie.

Chodil som z lekárne do lekárne a všade som kupoval paracetamol. Vždy som kúpil len pár škatuliek, aby som ne-
vzbudil podozrenie. Ale nemusel som sa báť. Nikto si ma
nevšímal – bol som taký neviditeľný, ako som sa cítil.

V izbe som mal zimu a znečitlivenými, nešikovnými
prstami som otvoril všetky balenia. Prehltnúť tabletky vôbec
nebolo ľahké. Ale ja som ich do seba napchal všetky, jednu
horkú pilulku za druhou. Potom som si ľahol na svoju úzku,
nepohodlnú posteľ. Zatvoril som oči a čakal na smrť.

Ale tá neprišla.

Namiesto toho mi vnútro skrúcala prenikavá, kŕčovitá bo-
lesť. Prehol som sa a celý sa ovracal žlčou a napoly strávený-
mi tabletkami. Ležal som potme celú večnosť a v žalúdku ma
pálil oheň. A potom som si v tej tme čosi pomaly uvedomil.

Nechcem zomrieť. Ešte nie, veď som zatiaľ nežil.

A to mi dodalo nádej – aj keď hmlistú a nejasnú. A po-
mohlo mi to priznať si, že sám to nezvládnem: potrebujem
pomoc.

Našiel som ju u Ruth, psychoterapeutky, ktorú mi od-
poručili na študijnom oddelení univerzity. Ruth mala biele
vlasy a bola bacuľatá, pripomínala starú mamu. Mala sú-
citný úsmev – úsmev, ktorému som chcel veriť. Zo začiat-
ku veľa nehovorila. Počúvala a ja som rozprával. Rozprával
som o svojom detstve, o domove, o rodičoch. Zároveň som
si uvedomil, že čo ako neprijemné detaily som odhaľoval,
nič som pritom necítil. Bol som odpojený od svojich pocitov
ako ruka odťatá v zápästí. Hovoril som o bolestných spo-
mienkach a nutkaní na samovraždu – ale neprežíval som to.

Občas som sa však pozrel na Ruth. Prekvapilo ma, že sa jej zaleskli v očiach slzy. Asi sa to zdá nepochopiteľné, ale neboli to jej slzy.

Boli moje.

Vtedy som tomu nerozumel. Ale tak funguje terapia. Pacient zverí neprijateľné pocity psychoterapeutovi a on sa ujme všetkého, čo sa pacient bojí precítiť, a prežije to zaňho. A potom mu pomaličky vráti jeho pocity späť. Tak ako mi Ruth vrátila tie moje.

Stretávali sme sa s Ruth niekoľko rokov. Ostávala jedinou stálou v mojom živote. Cez ňu som si osvojil nový druh vzťahu k inému človeku: vzťah založený na vzájomnej úcte, úprimnosti a láskavosti, a nie na obviňovaní, hneve a násilí. Postupne som začal sám seba vnímať inak – necítil som také prázdno, viac som prežíval, menej sa bál. Ten nenávisťný vnútorný zbor ma nikdy celkom neopustil, ale teraz sa mu postavil Ruthin hlas a už som si ho menej všimal. Výsledkom bolo, že hlasy v mojej hlave stíchli a načas zmizli. Cítil som pokoj – niekedy dokonca šťastie.

Psychoterapia mi očividne doslova zachránila život. A čo bolo ešte dôležitejšie, zmenila jeho kvalitu. Liečba rozprávaním zohrala najdôležitejšiu úlohu v tom, kým som sa stal, a veľmi výrazne ma poznačila.

Stala sa mojím poslaním.

Po skončení univerzity som sa v Londýne školil za psychoterapeuta. Počas výcviku som sa ďalej stretával s Ruth. Stále ma podporovala a povzbudzovala, no vystríhala ma, aby som bol realista, pokiaľ ide o cestu, na ktorú som vykročil: „Nie je to prechádzka ružovou záhradou,“ povedala. Mala pravdu. Pracovať s pacientmi, zabŕdnuť do špiny – to vôbec nebolo príjemné.

Pamätám si svoju prvú návštevu na uzavretom psychiatrickom oddelení. Pár minút po mojom príchode si jeden pacient stiahol nohavice a vyprázdnil sa predom mnou. Urobil obrovskú, smradlavú kopu. A ďalšie prípady, nie také nechutné, ale rovnako dramatické – sfušované krvavé samovraždy, pokusy o sebapoškodzovanie, neovládateľná hystéria a žiaľ – zdalo sa, že je to viac, než som bol schopný uniesť. Ale zakaždým som sa mohol oprieť o doteraz nepoznanú vnútornú silu. Bolo to čoraz ľahšie.

Zvláštne, ako rýchlo sa človek prispôsobí novému svojskému svetu na psychiatrickom oddelení. Čoraz viac si zvyká na šialenstvo – a nielen na šialenstvo druhých, ale aj na vlastné. Myslím, že všetci sme blázni, len každý iným spôsobom.

Preto ma to ťahalo k Alicii Berensonovej. A mal som šťastie. Vďaka úspešnej terapeutickej liečbe v mladosti som sa dokázal vrátiť z okraja psychickej temnoty. V duchu som však nikdy nezabúdala na tú druhú možnosť: mohol som sa zblázniť a skončiť zatvorený v ústave ako Alicia.

Prirodzene, nič z toho som nesmel povedať Indire Sharmovej, keď sa ma spýtala, prečo som sa stal psychoterapeutom. Bol to predsa prijímací pohovor – a ak už nič iné, vedel som, ako sa hrá táto hra.

„Verím,“ povedal som, „že *výcvik* nakoniec urobí z človeka psychoterapeuta. Nie jeho prvotné úmysly.“

Indira rozvážne prikývla. „Presne tak. Svätá pravda.“

Pohovor prebehol mimoriadne dobre. Pracovná skúsenosť v Broadmoore mi poskytla výhodu, povedala Indira, lebo ukázala, že som schopný znášať extrémnu psychickú záťaž. Na mieste mi ponúkli prácu a ja som ju prijal.

O mesiac som už cestoval do Grove.

4

Do Grove som pricestoval s ľadovým vetrom v päťách. Holé stromy pri ceste pripomínali nahé kostry. Obloha bola biela, obťažkaná snehom, ktorý ešte len napadne.

Zastal som pred vchodom a siahol do vrečka po cigarety. Nefajčil som už vyše týždňa – slúbil som si, že tentoraz to budem brať vážne a nadobro s tým skončujem. A tu ma máte, už som to vzdal. Zapálil som si cigaretu, zlostiac sa na seba. Psychoterapeuti pozerajú na fajčenie ako na nevyriešenú závislosť. Každý slušný terapeut by už na nej popracoval a prekonal ju. Nechcel som smrdieť cigaretami, keď vojdem dnu, tak som si hodil do úst dve mentolky a cmúľal ich, kým som fajčil a prešľapoval z nohy na nohu.

Chvel som sa – ale čestne priznávam, že skôr od nervozity ako od zimy. Zhrýzali ma pochybnosti. Konzultant v Broadmoore mi bez obalu povedal, že robím chybu. Naznačil mi, že si svojím odchodom ničím sľubnú kariéru, a na Grove, no najmä na profesora Diomeda, hľadel zvrchu.

„Je to neortodoxný človek. Veľa pracuje so vzťahmi v skupine – chvíľu robil s Folkesom. V osemdesiatych rokoch viedol v Hertfordshire alternatívnu terapeutickú komunitu. Tie modely terapie nie sú ekonomicky udržateľné, najmä dnes...“

Chvíľku váhal a potom pokračoval tichým hlasom: „Nechcem ťa strašiť, Theo. Ale počul som, že to tam idú zatvoriť. Do pol roka môžeš byť bez práce... Určite si to nerozmyslíš?“

Zaváhal som, ale len zo slušnosti.

„Určite nie,“ odvetil som.

Pokrútil hlavou. „Mne sa to vidí ako kariérna samovražda. Ale ak si sa už rozhodol...“

Nepovedal som mu o Alicii Berensonovej, o túžbe liečiť ju. Mohol som to povedať tak, aby tomu porozumel: že práca s ňou môže vyústiť do knihy alebo inej publikácie. Ale vedel som, že je to zbytočné; aj tak by tvrdil, že robím chybu. Možno má pravdu. Čoskoro to zistím.

Zahasil som cigaretu, potlačil nervozitu a vstúpil dnu.

Psychiatrická liečebňa Grove sa nachádzala v najstaršej časti edgwardskej nemocnice. Pôvodnú viktoriánsku budovu z červených tehál už dávno obkolesili a opticky zmenšili väčšie a vo všeobecnosti škaredšie doplnky a prístavby. Grove ležala v samom strede tohto komplexu. Jedinou pripomienkou jej nebezpečných obyvateľov bol rad bezpečnostných kamier umiestnených na plote ako striehnuce dravce. V prijímacej miestnosti sa zo všetkých síl snažili, aby to tu vďaka veľkým modrým sedačkám a neumelým, akoby detským kresbám na stenách pôsobilo priateľsky. Pripomínalo mi to skôr škôlku, nie uzavreté psychiatrické oddelenie.

Zrazu stál pri mne vysoký muž. Zoširoka sa na mňa usmial a podal mi ruku. Predstavil sa ako Juri, hlavný ošetrovateľ.

„Vitajte v Grove,“ povedal. „Uvítací výbor som len ja.“

Juri vyzeral dobre, mal výbornú postavu a niečo pred štyridsiatkou. Mal tmavé vlasy a na krku mu z goliera vytrčalo kmeňové tetovanie. Bol cítiť tabakom a prehnane sladkou vodou po holení. Hoci rozprával s prízvukom, angličtinu mal výbornú.

„Pristáhoval som sa sem z Lotyšska pred siedmimi rokmi,“ povedal, „a keď som prišiel, nevedel som po anglicky ani slovo. Ale po roku som sa už plynule dohovoria.“

„To je úžasné.“

„Ani nie. Angličtina je ľahká. Mali by ste skúsiť lotyštinu.“

Zasmial sa a siahol po retiazke so štrngajúcimi kľúčmi na opasku. Jedny vybral a podal mi ich.

„Tieto sú od izieb. A do jednotlivých oddelení musíte poznať kódy.“

„To je riadna kopa. V Broadmoore som mal menej kľúčov.“

„No áno, odkedy k nám nedávno prišla Stephanie, posilnili sme bezpečnosť.“

„Kto je Stephanie?“

Juri neodpovedal, ale kývol hlavou na ženu, ktorá vyšla z kancelárie za recepcným pultom. Pochádzala z Karibiku, mala medzi štyridsiatkou a päťdesiatkou a na hlave výrazné mikádo. „Som Stephanie Clarková,“ predstavila sa. „Riaditeľka Grove.“

Stephanie sa na mňa nepresvedčivo usmiala. Keď som jej potriasal rukou, všimol som si, že jej stisk je pevnejší a tuhší než Juriho a menej srdečný.

„Bezpečnosť v tomto zariadení,“ povedala, „je pre mňa prvoradá. A to bezpečnosť pacientov aj zamestnancov. Ak nie ste v bezpečí vy, nie sú ani vaši pacienti.“ Podala mi malý prístroj – osobný bezpečnostný alarm. „Vždy ho majte pri sebe. Nenechajte ho ležať v ordinácii.“

Potlačil som nutkanie vyhrknúť: „Rozkaz, madam!“ Radšej si ju nepohnevám, ak tu chcem mať ľahký život. Takú taktiku na prísnych riaditeľov oddelení som používal aj predtým – vyhýbať sa priamej konfrontácii a držať sa mimo ich zorného poľa.

„Teší ma, že vás spoznávam, Stephanie,“ povedal som s úsmevom.

Stephanie prikývla, ale úsmev mi neopätovala. „Juri vás zavedie do vašej ordinácie.“ Otočila sa a bez obzretia odchodovala.

„Podťte za mnou,“ vyzval ma Juri.

Kráčal som s ním k vchodu na oddelenie – k veľkým vystuženým oceľovým dverám. Vedľa stál rámový detektor kovov, ktorý obsluhoval ochrankár.

„Určite poznáte bežnú prax,“ poznamenal Juri. „Nijaké ostré predmety – nič, čo možno použiť ako zbraň.“

„Žiadne zapalovače,“ dodal ochrankár, keď ma prehľadával a s obviňujúcim pohľadom mi vylovil z vrecka zapalovač.

„Prepáčťte,“ povedal som, „zabudol som, že ho mám pri sebe.“

Juri mi kývol, aby som ho nasledoval. „Ukážem vám vašu ordináciu,“ ponúkol sa. „Všetci sú na komunitnom stretnutí, takže je tu pokoj.“

„Môžem sa k nim pripojiť?“

„Ku komunite?“ Juriho to prekvapilo. „Nechcete sa najprv zložiť?“

„Urobím to neskôr, ak vám to neprekáža.“

Pokrčil plecami. „Ako chcete. Tadiaľto.“

Viedol ma spájacími chodbami, ktoré prerušovali zamknuté dvere – rytmicky sme odsúvali haspky, odomykali ich a otvárali. Postupovali sme pomaly.

Budovu v posledných rokoch veľmi neudržiavali, maľovka sa odlupovala zo stien a chodbami sa šíril slabý pach plesne a hniloby.

Juri zastal pred zatvorenými dverami a kývol na ne. „Tam sú,“ povedal. „Vojdite.“

„Ďakujem.“

Zaváhal som, pripravujúc sa na to. Potom som otvoril dvere a vošiel dnu.

5

Komunitné stretnutie sa konalo v dlhej miestnosti s vysokými zamrežovanými oknami s výhľadom na červený tehlový múr. Vo vzduchu sa vznášala vôňa kávy a miešala sa s Juriho vodou po holení. V kruhu sedelo asi tridsať ľudí. Väčšina stískala papierové poháre s kávou alebo čajom, zívala a snažila sa nezaspať. Tí, ktorí už vypili, krútili prázdny pohármi, krkvali ich, vystierali alebo trhali na kúsky.

Komunitné stretnutia sa konali raz alebo dvakrát denne; predstavovali niečo medzi schôdzou a skupinovou terapiou. Hovorilo sa tam o veciach súvisiacich s chodom zariadenia alebo so starostlivosťou o pacientov. Bol to, ako profesor Diomedes rád hovorieval, pokus zapojiť pacientov do liečby a povzbudzovať ich k tomu, aby zodpovednosť za svoj stav vzali do vlastných rúk; nie vždy to však fungovalo. Diomeda ovplyvnila prax so skupinovými terapiami v tom, že mal rád všetky možné stretnutia a snažil sa do práce s pacientmi zaviesť čo najviac nových činností. Dalo by sa povedať, že bol najšťastnejší, keď mal divákov. Je tak trochu ako divadelný impresário, pomyslel som si, keď vstal, s vystretými rukami ma vítal a kývnutím privolal k sebe.

„Theo! Tu ste! Pripojte sa, pripojte sa!“

Rozprával so slabým, takmer nerozoznatelným gréckym prízvukom – v Anglicku žil už vyše tridsať rokov. Bol to atraktívny muž, a hoci mu už minulo šesťdesiat, vyzeral oveľa mladšie – mal mladistvé, uličnícke vystupovanie, pôsobil skôr ako pochabý strýko než psychiater. Tým nechcem povedať, že nebol oddaný svojim pacientom – ráno prichádzal ešte pred upratovačkami a ostával dlho po tom, ako nočná zmena vystriedala dennú, a niekedy prespal na gauči vo svojej ordinácii. Dvakrát rozvedený Diomedes rád hovorieval, že jeho tretie a najúspešnejšie manželstvo je s Grove.

„Sadnite si,“ vyzval ma a ukázal na prázdnu stoličku vedľa seba. „Sadajte, sadajte, sadajte!“

Urobil som, ako povedal. Diomedes ma predstavil so širokým rozmachom.

„Dovoľte, aby som vám predstavil nášho nového psychoterapeuta Thea Fabera. Dúfam, že spoločne so mnou privítate Thea v našej malej rodine...“

Kým Diomedes hovoril, pozeral som po kruhu – hľadal som Aliciu. Nikde som ju však nevidel. Okrem profesora Diomeda, ktorý bol v bezchybnom obleku s kravatou, ostatní mali na sebe košeľe s krátkymi rukávami alebo tričká. Ťažko bolo rozoznať, kto je pacient a kto zamestnanec.

Niektoré tváre mi boli známe – napríklad Christian. Poznám ho z Broadmooru. Psychiater ragbista so zlomeným nosom a tmavou bradou. Príťažlivý takým výtržníckym spôsobom. Z Broadmooru odišiel krátko po mojom príchode. Nemal som ho veľmi v láske, ale aby som bol spravodlivý, nepoznal som ho dobre, lebo sme spolu pracovali len krátko.

Indiru som si, pravdaže, pamätal z prijímacieho pohovoru. Usmiala sa na mňa a bol som jej za to vďačný, lebo iba ona sa tvárila priateľsky. Pacientky na mňa väčšinou mrzu-

to a s nedôverou zazerali. Nečudujem sa im. Týranie, ktoré zažili – telesné, psychické, sexuálne – spôsobilo, že potrvá ešte dlho, kým mi začnú dôverovať, ak vôbec niekedy. Boli tu len ženy – a väčšina z nich mala hrubú tvár, zbrázdenu vráskami, zjazvenú. Mali ťažký život, prežili hrôzy, ktoré ich donútili utiahnuť sa do krajiny nikoho, do duševnej choroby; životnú cestu mali vyrytú v tvárach, nedala sa nevidieť.

Ale Alicia Berensonová? Kde je? Znova som sa pozrel po kruhu, no stále som ju nevedel nájsť. A potom som si uvedomil, že sa na ňu dívam. Sedela rovno oproti mne na druhej strane kruhu.

Nezbadal som ju, lebo bola neviditeľná.

Alicia sedela na stoličke v predklone. Očividne mala v sebe vysokú dávku sedatív. Trasúcou sa rukou držala papierový pohár s čajom, ktorý sa prelieval a cícerkom stekal na dlážku. Zdržal som sa, nevstal som a nenapravil jej pohár v ruke. Bola tak mimo, že by si to ani nevšimla.

Nečakal som, že bude v takom zlom stave. Ešte bolo vidieť zvyšky jej bývalej krásy – hlboké modré oči, dokonale symetrickú tvár. Bola však veľmi chudá a neupravená. Dlhé červené vlasy jej viseli špinavé a zlepené až na pleciah. Nechty na rukách mala ohryzené a rozodraté. Na oboch zápästiach bolo vidieť blednúce jazvy – tie isté, ktoré som videl verne zachytené na portréte *Alcestis*. Prsty sa jej neprestajne triasli, nepochybne od vedľajších účinkov kokteilu liekov, ktoré užívala – Risperidonu a ďalších ťažkých antipsychotík. Okolo úst sa jej leskli sliny – nezastaviteľné slintanie bol ďalší nešťastný vedľajší účinok liečby.

Všimol som si, že sa na mňa Diomedes díva. Odvrátil som sa od Alicie a sústredil sa naňho.

„Určite sa sám predstavíte lepšie, Theo,“ vyhlásil. „Nepoviete nám pár slov?“

„Ďakujem,“ prikývol som. „Vlastne nemám čo povedať. Som veľmi rád, že som tu. Som vzrušený, nervózny, plný očakávania. A teším sa, že sa s každým zoznámim, najmä s pacientkami. Som –“

Prerušilo ma prudké otvorenie dverí. Najprv sa mi zdalo, že mám vidiny. Do miestnosti vtrhla obryňa s dvoma zubatými drevenými kolmi, zdvihla ich nad hlavu a vrhla ich na nás ako oštep. Jedna pacientka si zakryla oči a vykrikla.

Čakal som, že nás oštep zasiahnu, ale dopadli na dlážku uprostred kruhu. A vtedy som uvidel, že to vôbec nie sú oštep. Bola to napoly rozlomená biliardová palica. Obrovská žena, tmavovlasá, asi štyridsaťročná Turkyňa, skríkla:

„Serie ma to! Tá palica je už týždeň zlomená a ešte ste ju, kurva, nevymenili!“

„Dávaj si pozor na jazyk, Elif,“ povedal Diomedes. „Nebudem sa baviť o biliardovej palici, kým sa nerozhodne, či je vhodné, aby si sa mohla tak neskoro pripojiť ku komunite.“ Obrátil hlavu a potuteľne sa ma spýtal: „Čo si myslíte, Theo?“

Zažmurkal som a chvíľku trvalo, kým som našiel hlas. „Myslím, že je dôležité rešpektovať časové hranice a prísť na komunitu načas...“

„Tak ako ty?“ spýtal sa muž na druhej strane kruhu.

Otočil som sa a uvidel Christiana. Uškŕňal sa, potešený vlastným vtipom. Nasilu som sa usmial a obrátil sa späť k Elif.

„Má pravdu. Aj ja som dnes ráno meškal. Možno je to poučenie pre nás oboch.“

„O čo ti ide?“ ozvala sa Elif. „Kto, kurva, si?“

„Elif, pozor na jazyk,“ upozornil ju Diomedes. „Lebo ti vezmem slovo. Sadni si.“

Elif ďalej stála. „A čo tá biliardová palica?“

Otázka patrila Diomedovi, no on sa pozrel na mňa, aby som na ňu odpovedal.

„Elif, vidím, že sa hneváte kvôli biliardovej palici,“ začal som. „Ten, kto ju zlomil, sa asi tiež hneval. Z toho vyplýva otázka, ako v takomto zariadení nakladať s hnevom. Čo keby sme sa pri tom zastavili a porozprávali sa o hneve? Nesadnete si?“

Elif prevrátila oči, ale posadila sa.

Indira potešene prikývla. Začali sme spolu hovoriť o hneve a snažili sa zapojiť aj pacientky, aby rozprávali o svojich pocitoch hnevu. Myslím, že nám to spolu išlo dobre. Diomedes nás sledoval, vyhodnocoval môj výkon. Vyzeral spokojný.

Pozrel som sa na Aliciu. A na moje prekvapenie sa aj ona pozerala na mňa – alebo aspoň mojím smerom. Na tvári mala neurčitý zmätok – akoby zaostriť pohľad a pozeráť sa si vyžadovalo veľkú námahu.

Keby mi niekto povedal, že táto zlomená žena bola kedysi skvelá Alicia Berensonová, ktorú tí, čo ju poznali, opisovali ako oslnivú, fascinujúcu, plnú života, jednoducho by som im neveril. V tej chvíli som s istotou vedel, že prísť do Grove bolo správne rozhodnutie. Všetky moje pochybnosti zmizli. Rozhodol som sa, že sa nezastavím pred ničím a získam Aliciu za svoju pacientku.

Nesmiem strácať čas: Alicia bola stratená. Nebola prítomná.

A chcem ju nájsť.

6

Ordinácia profesora Diomeda sa nachádzala v najschátranejšej časti nemocnice. V rohoch viseli pavučiny a na chodbe svietili len dve svetlá. Zaklopal som na dvere a po chvíľke sa zvnútra ozval jeho hlas.

„Podťe ďalej.“

Otočil som kľučkou a dvere sa so škripotom otvorili. Ihneď ma zarazil pach v miestnosti. Voňala inak ako zvyšok nemocnice. Necítil som dezinfekčné prostriedky ani chlór, ale dosť bizarne vôňu orchestriska – vôňu dreva, strún a sláčikov, politúry a vosku. Chvíľu mi trvalo, kým som si zvykol na prítomie, potom som uvidel pri stene klavír – predmet, ktorý s nemocnicou nešiel dokopy. V tieni sa lesklo zo dvadsať kovových stojanov na noty a na stole sa dovysoka týčil štôš notových listov – vratká papierová veža rastúca do neba. Na ďalšom stole boli husle a pri nich hobojs a flauta. A vedľa stála harfa – obrovský nástroj s nádherným dreveným rámom a vejárom strún.

Díval som sa na to s otvorenými ústami. Diomedes sa zasmiel.

„Čudujete sa tým nástrojom?“ spýtal sa. Sedel za písacím stolom a chichotal sa.

„Sú vaše?“

„Áno. Hudba je môj koníček. Nie, klamal by som – hudba je moja vášeň.“ Dramaticky zdvihol prst do vzduchu. Profesor Diomedes rozprával veľmi živo – pri reči používal mnohé gestá, ktorými zdôrazňoval svoje slová – ako keby dirigoval neviditeľný orchester.

„Vedím amatérsku hudobnú skupinu,“ povedal, „otvorenú pre každého, kto sa chce pridať – pre zamestnancov aj pacientov. Hudba je veľmi účinný nástroj terapie.“ Odmlčal sa a potom zadeklamoval spevavým tónom: „Hudba ľúbezne aj dravé zviera utíši... Súhlasíte?“

„Určite.“

„Hmmm.“ Diomedes na mňa chvíľu hľadel. „Hráte?“

„Na čom?“

„Na hocičom. Počnúc trianglom.“

Pokrútil som hlavou. „Nie som veľmi hudobne nadaný. Keď som bol malý, chvíľu som hral v škole na zobcovej flaute. To je asi tak všetko.“

„Takže viete čítať noty? To je výhoda. Výborne. Vyberte si nejaký nástroj. Budem vás učiť.“

Usmial som sa a znova som pokrútil hlavou. „Obávam sa, že nie som dosť trpezlivý.“

„Nie? Nuž, trpezlivosť je cnosť, ktorú by ste si ako psycho-terapeut mali pestovať. Viete, keď som bol mladý, nevedel som sa rozhodnúť, či mám byť hudobníkom, kňazom alebo lekárom.“ Diomedes sa zasmial. „A teraz som všetkým.“

„Asi máte pravdu.“

„Viete,“ plynulo prešiel na inú tému, „mal som hlavné slovo pri vašom pohovore. Takpovediac rozhodujúci hlas. Jednoznačne som sa postavil za vás. Viete prečo? Poviem vám to – niečo som vo vás videl, Theo. Pripomínate mi mňa... Ktovie? Možno to tu o pár rokov povediete.“ Nechal vetu na

okamih doznieť, potom si vzdychol. „Pravdaže, ak to tu ešte bude existovať.“

„Myslíte, že nebude?“

„Ktovie? Málo pacientov, veľa zamestnancov. Úzko spolupracujeme s nadáciou pri hľadaní ekonomicky efektívnejšieho modelu. Čo značí, že nás neprestajne sledujú, vyhodnocujú – špehujú. Môžete sa spýtať, ako sa dá vôbec robiť v takýchto podmienkach terapeutická práca. Ako povedal Winnicott, terapia sa nedá praktizovať v horiacej budove.“ Potriasol hlavou a zrazu vyzeral na svoje roky – unavený a otrávený. Stíšil hlas a sprisahanecky zašepkal: „Som presvedčený, že riaditeľka, Stephanie Clarková, s nimi ťahá za jeden povraz. Napokon, platí ju nadácia. Všímajte si ju a prídete na to, čo mám na mysli.“

Pomyslel som si, že Diomedes je trochu paranoidný, ale dalo sa to pochopiť. Nechcel som povedať niečo nevhodné, a tak som sa na chvíľu diplomaticky odmlčal. A potom:

„Niečo sa vás spýtam,“ začal som. „V súvislosti s Aliciou.“

„S Aliciou Berensonovou?“ Diomedes sa na mňa čudne pozrel. „A čo také?“

„Zaujíma ma, akú terapiu podstupuje. Má individuálnu terapiu?“

„Nie.“

„Je na to nejaký dôvod?“

„Skúšali sme to... a prestali sme s tým.“

„Prečo? Kto s ňou bol? Indira?“

„Nie.“ Diomedes pokrútil hlavou. „Aliciu som mal na starosti ja.“

„Aha. A čo sa stalo?“

Pokrčil plecami. „Odmietla prísť za mnou do ordinácie, tak som šiel do jej izby. Počas sedenia jednoducho sedela

na posteli a pozerala von oknom. Prirodzene, nerozprávala. Ani sa na mňa nepozrela.“ Zúfalo rozhodil rukami. „Bola to strata času.“

Prikývol som. „Asi... no, rozmýšľam o prenose...“

„Áno?“ Diomedes sa na mňa zvedavo zahľadel. „Pokračujte.“

„Je možné, že vás vnímala ako autoritu... potenciálne trestajúcu? Neviem, aký vzťah mala s otcom, ale...“

Diomedes ma počúval s miernym úsmevom, akoby som mu rozprával vtip a on už predvídal pointu. „Myslíte si, že by sa skôr vyrozprávala niekomu mladšiemu?“ povedal. „Nechajte ma hádať... Niekomu ako vy? Myslíte si, že by ste jej mohli pomôcť, Theo? Zachrániť ju? Priviesť k tomu, aby začala hovoriť?“

„Neviem, či ju môžem zachrániť, ale rád by som jej pomohol. Chcel by som to skúsiť.“

Diomedes sa stále rovnako pobavene usmieval. „Nie ste prvý. Veril som, že sa mi to podarí. Alicia je mŕkva siréna, chlapče, ktorá nás láka na skaliská, na ktorých sa naše terapeutické ambície roztrieštia na márne kúsky.“ Usmial sa. „Ušetrila mi boľavú lekciu, prehral som. Možno ju potrebujete tiež.“

Vyzývavo som sa mu pozrel do očí. „Pravdaže, iba ak neuspem.“

Diomedov úsmev zmizol a vystriedal ho menej čitateľný výraz. Chvíľu mlčal a potom prehovoril.

„No veď uvidíme. Najprv sa musíte s Aliciou stretnúť. Zatiaľ vás nepredstavili, však?“

„Nie.“

„Požiadajte teda Juriho, aby to zorganizoval. Potom mi podajte správu.“

„Dobre, podám,“ odvetil som a snažil sa zakryť vzrušenie.

7

Terapeutická miestnosť bola malá, len taký úzky obdĺžnik, a holá ako väzenská cela, ba ešte viac. Okno s mrežami bolo zatvorené. Krikľavoružová krabica s papierovými vreckovkami na stolíku vyrušovala svojou veselosťou – zrejme ju tam dala Indira. Nevedel som si predstaviť Christiana, ako ponúka svojim pacientkam vreckovku.

Sedel som v jednom z dvoch obdratých, vyblednutých kresiel. Minúty utekali. Po Alicii ani stopy. Možno nepríde? Možno sa odmietla so mnou stretnúť. Má na to právo.

Bol som netrpezlivý, dychtivý a nervózny; neobsedel som, vyskočil som na rovné nohy a podišiel k oknu. Vyzrel som von.

Dvor ležal o tri poschodia nižšie. Bol veľký asi ako tenisový kurt a obohnaný vysokým múrom z tehál – múrom, ktorý sa nedal preliezť, hoci sa už o to niekto určite pokúsil. Každé popoludnie tam na pol hodiny nahnali pacientky, či chceli, alebo nie, aby sa nadýchali čerstvého vzduchu. V tomto mrazivom počasí by som im vôbec nezazlieval, keby sa bránili. Niektoré stáli samy a niečo si mrmlali alebo chodili hore-dolu ako nepokojné zombičky. Iné sa zhrčili v skupinkách, rozprávali sa, fajčili, hádali sa. Doliehali ku mne hlasy, výkriky a podráždený smiech.

Najprv som Aliciu nevidel. Potom som ju zbadal. Stála sama na druhom konci dvora pri múre. Nehybná ako socha. Juri kráčal cez dvor, šiel k nej. Prihovoril sa ošetrovateľke stojacej o pár krokov ďalej. Ošetrovateľka prikývla. Juri sa pomaly, opatrne blížil k Alicii, akoby bola nejaké nevyspytateľné zviera.

Požiadaval som ho, aby priveľmi nezachádzal do detailov, len aby jej povedal, že ten nový psychoterapeut by sa s ňou rád stretol. A aby to predniesol ako prosbu, a nie ako naliehavú požiadavku. Lenže Alicia sa ani nepohla, keď jej to hovoril. Ani neprikývla, nepokrútila hlavou, ani nijako inak nedala najavo, že ho počula. Juri chvíľu počkal, potom sa otočil a odišiel.

A je to, pomyslel som si – nepríde. Do riti, mal som to vedieť. Celé to bola strata času.

A potom na moje prekvapenie Alicia vykročila. Trošku sa zakolísala a vliekla sa za Jurim cez dvor – až kým mi pod mojím oknom nezmizli z dohľadu.

Takže ide. Snažil som sa udržať nervy na uzde a pripraviť sa. Pokúšal som sa utíšiť negatívne hlasy v mojej hlave – otcov hlas, ktorý mi hovoril, že na tú prácu nestačím, som neschopný a podvodník. Mlč, myslel som si, mlč, mlč...

O pár minút sa ozvalo klopanie na dvere.

„Podďte ďalej,“ povedal som.

Dvere sa otvorili. Na chodbe stála Alicia s Jurim. Pozrel som sa na ňu. Ale ona sa na mňa nedívala, pohľad stále klo-pila k zemi.

Juri sa hrdó usmial. „Je tu.“

„Áno, vidím. Zdravím, Alicia.“

Neodpovedala.

„Podďte ďalej, prosím.“

Juri sa k nej naklonil, akoby ju chcel postrčiť, ale v skutočnosti sa jej nedotkol. Namiesto toho zašepkal:

„Chod', zlatko. Chod' dnu a sadni si.“

Alicia na okamih zaváhala. Pozrela sa naňho a potom sa rozhodla. Trochu neisto vošla do miestnosti. Sadla si do kresla, tichučko ako myš, a trasúce sa ruky si zložila v lone.

Chcel som zatvoriť dvere, lenže Juri stál na mieste. Stíšil som hlas.

„Už to prevezmem, ďakujem.“

Juri sa zatváril ustarostene. „Ale vždy má byť pod dozorom. A profesor povedal...“

„Celú zodpovednosť beriem na seba. Je to v poriadku.“ Vytiahol som z vrečka osobný alarm. „Vidíte, mám alarm – ale nebudem ho potrebovať.“

Pozrel som sa na Aliciu. Vôbec nedala najavo, že ma počula. Juri pokrčil plecami, očividne sa mu to nepozdávalo.

„Budem hneď za dverami, keby ste ma náhodou potrebovali.“

„Nie je to potrebné, ale ďakujem.“

Juri odišiel a ja som zatvoril dvere. Alarm som položil na stôl. Posadil som sa oproti Alicii. Nezdvihla zrak. Nepozrela sa na mňa. Chvíľu som si ju prezeral. Tvár mala prázdnu, bez akéhokoľvek výrazu. Maska spôsobená medikamentmi. Bol som zvedavý, čo sa nachádza pod ňou.

„Som rád, že ste súhlasili so stretnutím,“ povedal som.

Čakal som na jej reakciu. Vedel som, že žiadna nepríde. Pokračoval som teda.

„Mám tú výhodu, že viem o vás viac než vy o mne. Vaša povest' vás predbieha – teda vaša povest' ako maliarky. Obdivujem vaše diela.“ Žiadna odozva. Trochu som sa v kresle posunul. „Spýtal som sa profesora Diomeda, či sa môžeme

porozprávať, a on láskavo zariadil toto stretnutie. Ďakujem, že ste súhlasili.“

Zaváhal som, čakal som na nejakú odozvu – mihnutie oka, prikývnutie, zamračenie. Nič. Skúšal som uhádnuť, čo si myslí. Možno bola príliš omámená liekmi, aby si vôbec mohla niečo myslieť.

Spomenul som si na svoju starú terapeutku Ruth. Čo by urobila? Vravievala, že pozostávame z rôznych častí, niektoré sú dobré, niektoré zlé; a zdravá myseľ zvládne túto rozpoltenosť a žongluje naraz s dobrým aj so zlým. Duševná choroba vzniká, keď takáto integrácia chýba – vtedy stratíme kontakt s nepriateľnými časťami v našom vnútri. Ak mám Alicii pomôcť, musíme nájsť tie časti, ktoré sama pred sebou ukryla za hranicami vedomia, a pospájať jednotlivé body v jej duši. Iba potom môžeme dať do kontextu hrozné udalosti tej noci, keď zabila svojho manžela. Bude to pomalý, namáhavý proces.

Zvyčajne, keď začínam pracovať s pacientom, nemám pocit naliehavosti, nemám nijaký vopred pripravený terapeutický postup. Na úvod sa mnoho mesiacov rozprávame. V ideálnom prípade by mi Alicia porozprávala o sebe, o svojom živote, o detstve. Ja by som ju počúval a vytváral si obraz, až by bol dostatočne úplný, aby som ho mohol presne interpretovať a aby boli moje interpretácie užitočné. V tomto prípade sa rozprávať nebude. Ani počúvať. A potrebné informácie si budem musieť nazbierať z neverbálnych stôp môjho protiprenosu – pocitov, ktoré vo mne Alicia počas sedení vyvolá – a z informácií, ktoré zhromažďím z iných zdrojov.

Inými slovami, uviedol som do pohybu plán na Aliciinu záchranu, a pritom som vlastne nevedel, ako ho uskutočniť. Musel som konať, nielen aby som sa obhájil pred Diomedom,

ale čo je oveľa dôležitejšie, aby som si splnil povinnosť voči Alicii: čiže pomohol jej.

Keď som sa na ňu díval, ako sedí oproti mne omámená liekmi, so slinami v kútikoch úst a prstami, ktoré sa neprestajne pohybujú ako špinavé nočné motýle, zrazu a nečakane sa ma zmocnil smútok. Prišlo mi jej neskutočne ľúto, a aj takých ako ona – nás všetkých, zranených a stratených.

Prirodzene, nič také som jej nepovedal. Namiesto toho som spravil to, čo by urobila Ruth.

Jednoducho sme tam iba mlčky sedeli.

Otvoril som si Aliciinu zložku ležiacu na mojom stole. Diomedes mi ju iniciatívne ponúkol. „Musíte si prečítať moje poznámky,“ povedal, „pomôžu vám.“

Nemal som chuť prehrýzať sa jeho poznámkami. Už som vedel, čo si Diomedes myslí, a potreboval som zistiť, čo si myslím ja. No aj tak som ich zdvorilo prijal.

„Ďakujem. Veľmi mi pomôžu.“

Moja ordinácia bola malá, sporo zariadená a zastrčená na konci budovy pri požiarnom schodisku. Pozrel som sa z okna. Malý drozd ťobkal do trsu zmrznutej trávy, sklúčene a s nevelkou nádejou.

Zachvel som sa. Miestnosť bola mrazivá. Malý radiátor pod oknom bol pokazený – Juri povedal, že sa vynasnaží, aby ho opravili, ale najlepšie bude hovoriť o tom so Stephanie, a ak to nepomôže, predniesť to na komunitu. Zrazu som pocítil empatiu k Elif a k jej boju za výmenu zlomenej biliardovej palice.

Bez veľkého očakávania som si pozrel Aliciin spis. Väčšina potrebných informácií bola v internetovej databáze. No Diomedes, ako mnohí starší zamestnanci, radšej písal hlásenia rukou (ignorujúc Stephaniino naliehanie, aby to robil

inak) a pokračoval v tom ďalej – čoho dôkazom bol spis so somárskymi ušami predtým mnou.

Prelistoval som Diomedove záznamy. Nevšimám som si jeho dosť staromódne psychoanalytické interpretácie a sústreďoval som sa na denné hlásenia ošetrovateľov, ktoré zachytávali Aliciino správanie deň za dňom. Pozorne som si ich prečítal. Potreboval som fakty, čísla, podrobnosti – potreboval som zistiť, do čoho presne idem, s čím budem mať do činenia a či ma nečakajú nejaké prekvapenia.

Spis nakoniec odhalil len veľmi málo. Keď Aliciu prijali do ústavu, dvakrát si podrezala žily a poškodzovala sa všetkým, čo jej prišlo pod ruku. Prvých šesť mesiacov bola pod dohľadom „dvaja na jedného“ – čiže stále ju pozorovali dvaja ošetrovatelia – a potom to zmenili na „jeden na jedného“. Alicia sa nesnažila nadviazať kontakt s pacientkami ani so zamestnancami, ostávala utiahnutá a osamotená, a pacientky jej poväčšine tiež dali pokoj. Keď vám niekto neodpovedá, keď sa mu prihovoríte, a nikdy sám nezačne rozhovor, čoskoro zabudnete, že tam vôbec je. Alicia rýchlo splynula s pozadím, stala sa neviditeľnou. Objavil sa len jeden incident. Stalo sa to v jedálni niekoľko týždňov po Aliciinom príchode do ústavu. Elif obvinila Aliciu, že si sadla na jej stoličku. Nebolo jasné, čo sa stalo, ale spor rýchlo eskaloval. Alicie sa očividne zmocnila agresivita – rozbila tanier a zubatým okrajom chcela podrezať Elif hrdlo. Museli ju spútať, podať jej sedatíva a izolovať ju.

Ani neviem, prečo ma táto udalosť zaujala. Niečo mi na nej nesedelo. Rozhodol som sa, že sa na to Elif spýtam.

Vytrhol som list z bloku a siahol po pere. Bol to starý zvyk ešte z univerzity – keď píšem perom na papier, pomáha mi to usporiadať si myšlienky. Vždy som mal problém sformulovať názor, kým som si ho nenapísal.

Začal som si zapisovať myšlienky, poznámky, ciele – pripravoval som plán útoku. Aby som mohol Alicii pomôcť, potreboval som jej porozumieť a takisto jej vzťahu s Gabrielom. Milovala ho? Nenávidela? Čo sa stalo, že ho zabila? A prečo odmieta hovoriť o vražde – alebo o hocičom inom? Zatiaľ žiadne odpovede, len otázky.

Napísal som slovo a podčiarkol ho: ALCESTIS.

Ten autoportrét bol čímsi dôležitý, to som vedel, a potreboval som ho pochopiť, aby ma doviedol k rozlúšteniu tejto záhady. Tento obraz bol Aliciinou jedinou komunikáciou, jej jediným svedectvom. A hovoril čosi, na čo ešte len musím prísť. Poznamenal som si, že musím znovu zájsť do galérie a pozrieť si tú malbu.

Napísal som ďalšie slovo: DETSTVO. Ak mám porozumieť Gabrielovej vražde, musím pochopiť nielen udalosti toho večera, keď ho Alicia zabila, ale aj udalosti z jej vzdialenej minulosti. Semeno toho, čo sa stalo počas tých niekoľkých minút, keď zastrelila manžela, bolo zrejme zasiate pred mnohými rokmi. Vražedná zúrivosť sa nerodí v danej chvíli. Vzniká v krajine pred pamäťou, v ranom detstve, v dôsledku zneužívania a zlého zaobchádzania v útlom veku, a v priebehu rokov narastá, až vybuchne – a často je cieľom nesprávna osoba. Potreboval som zistiť, ako ju formovalo jej detstvo; a ak mi to Alicia nepovie, musím nájsť niekoho, kto mi to objasní. Niekoho, kto Aliciu poznal pred vraždou, kto mi pomôže pochopiť jej minulosť, kým je a ako sa stalo, že takto skončila.

V spise bola ako najbližšia príbuzná uvedená jej teta Lydia Roseová, ktorá ju vychovávala po smrti matky pri automobilovej nehode. Aj Alicia bola v tom aute, ale prežila. Tento traumatický zážitok musel dievčatko hlboko poznačiť. Hádavam mi Lydia o tom povie viac.